

AHVENANMAAN MAAKUNTALAKI

1 Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksymät maakuntalait

1. *Landskapslag om tillämpning på Åland av riksförfattningar om konsumentssäkerhet* (Maakuntalaki kuluttajaturvallisuutta koskevien valtakunnan säädösten soveltamisesta Ahvenanmaalla) ¹
2. *Landskapslag om ändring av landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter* (Maakuntalaki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun maakuntalain muuttamisesta)
3. *Landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning av lagen om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål* (Maakuntalaki tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetun lain soveltamisesta annetun maakuntalain 4 §:n muuttamisesta)
4. *Landskapslag om ändring av 28 § 2 mom. landskapslagen om studie- och examensregister* (Maakuntalaki opinto- ja tutkintorekistereistä annetun maakuntalain 28 §:n 2 momentin muuttamisesta) ²
5. *Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om digitala informationstjänster för trafiksystemet* (Maakuntalaki liikennejärjestelmän digitaalisista tietopalveluista annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaalla) ³
6. *Landskapslag om ändring av landskapslagen om ordnande av kollektivtrafiktjänster* (Maakuntalaki joukkoliikenteen palvelujen järjestämisestä annetun maakuntalain muuttamisesta)

2 Tasavallan presidentin veto-oikeus

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991), jäljempänä *itsehallintolaki*, 19 §:n 2 momentin mukaan tasavallan presidentti voi, kun korkeimman oikeuden lausunto on hankittu, määrätä maakuntalain raukeamaan kokonaan tai osittain, jos hän katsoo maakuntapäivien ylittäneen lainsäädäntövaltansa tai maakuntalain koskevan valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Presidentin on tehtävä päätöksensä neljän kuukauden kuluessa siitä, kun maakuntapäivien päätös annettiin oikeusministeriölle tiedoksi.

¹ VN/3724/2026

² VN/11301/2026

³ VN/11295/2026

Muistion 1 kohdan 1–3 kohdassa mainitut maakuntalait ovat saapuneet oikeusministeriöön 29.1.2026 ja muistion 1 kohdan 4–6 kohdassa mainitut maakuntalait ovat saapuneet 2.4.2026.

3 Ahvenanmaan valtuuskunnan ja Korkeimman oikeuden lausunnot

Itsehallintolain 19 §:n 1 momentin mukaan Ahvenanmaan valtuuskunta antaa oikeusministeriölle lausunnon maakuntalain hyväksymispäätöksestä ennen päätöksen esittelemistä tasavallan presidentille.

Itsehallintolain 36 §:n 2 momentin mukaan Ahvenanmaan valtuuskunnan virkakieli on ruotsi.

Ahvenanmaan valtuuskunta on antanut 25.2.2026 päivätyn lausunnon muistion 1 kohdan 1–3 kohdassa mainituista maakuntalaeista.

Muistion 1 kohdan 1–3 kohdassa mainituista maakuntalaeista antamassaan lausunnossa (Nr 8/26) Ahvenanmaan valtuuskunta on itsehallintolain säännökset huomioon ottaen katsonut, ettei maakuntalakien voimaantulolle ole estettä, lukuun ottamatta kuluttajaturvallisuutta koskevien valtakunnan säädösten soveltamisesta Ahvenanmaalla annetun maakuntalain 3 §:n 4 ja 5 momenttia, jotka valtuuskunnan mukaan on määrättävä raukeamaan.

Maakuntapäivät on päätöksillään hyväksynyt maakuntalain kuluttajaturvallisuutta koskevien valtakunnan säädösten soveltamisesta Ahvenanmaalla, maakuntalain eräiden tuotteiden markkina- ja turvallisuudesta annetun maakuntalain muuttamisesta ja maakuntalain tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelusta annetun lain soveltamisesta annetun maakuntalain 4 §:n muuttamisesta.

Maakuntalainsäädännön tarkoituksena on panna Ahvenanmaalla täytäntöön yleisestä tuoteturvallisuudesta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1025/2012 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2020/1828 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/95/EY ja neuvoston direktiivin 87/357/ETY kumoamisesta 10.5.2023 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/988 (yleisestä tuoteturvallisuudesta annettu asetus).

Muistion 1 kohdan 1 kohdassa mainitun maakuntalain (blankettilain) 3 §:n 4 momentin mukaan Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet-nimisellä ympäristö- ja terveysuojeluviranomaisella on kulutuspalveluiden turvallisuudesta annetun lain 17 §:stä poiketen oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä saada valvontatehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot palveluntarjoajilta ja Ahvenanmaan viranomaisilta järjestyksen ja turvallisuuden, pelastuksen, elintarvikkeiden, terveyden- ja sairaanhoidon, eläinsuojelun, liikenneturvallisuuden sekä markkina- ja turvallisuuden ja tuoteturvallisuuden aloilla.

Ahvenanmaan valtuuskunta huomauttaa lausunnossaan siitä, että perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tiedonsaantioikeutta ja -velvollisuutta koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyin

yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mitä ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 5 ja siinä mainitut lausunnot).

Maakuntalain 3 §:n 4 momentissa ei valtuuskunnan mukaan kuitenkaan määritellä, mitkä viranomaiset ovat velvollisia antamaan tällaisia tietoja, mitä on pidetty perustuslain kannalta merkityksellisenä (PeVL 42/2010 vp, PeVL 59/2010 vp). Lainsäädäntövalvonnassa blankettilain 3 §:n 4 momentin kaltaisia säännöksiä on pidetty liian väljinä ja yksilöimättöminä (ÅD 30/23, s. 3 ja KKO 21.6.2023, KKO-HD/754/2023). Tämän vuoksi ja perustuslain 10 §:n 1 momentin ja perustuslakivaliokunnan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa koskevan käytännön kannalta tällainen säännös on valtuuskunnan mukaan ongelmallinen. Tämän vuoksi Ahvenanmaan valtuuskunta katsoo, että 3 §:n 4 momentti on toimivallan ylitys, ja lainkohta on määrättävä raukeamaan.

Blankettilain 3 §:n 5 momentin mukaan valtakunnan lain nojalla ulkopuolisten asiantuntijoiden ja asiantuntijoiden vahingonkorvaukseen sovelletaan vahingonkorvauslakia (412/1974). Vahingonkorvauslainsäädäntö kuuluu itsehallintolain 27 §:n 41 kohdassa tarkoitettuihin yksityisoikeudellisiin asioihin ja kuuluu sellaisenaan valtakunnan toimivaltaan (HE 73/1990 vp, s. 78, ks. myös ÅD 15/21, s. 5). Siltä osin kuin määräykset kuuluvat valtakunnan toimivaltaan, ne voidaan itsehallintolain 19 §:n 3 momentin nojalla sisällyttää maakuntalainsäädäntöön.

Kulutuspalveluiden turvallisuudesta annetun lain 16 §:n 2 momentin mukaan ulkopuoliseen asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Momentin toisen virkkeen mukaan vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa. Ahvenanmaan valtuuskunta toteaa, että blankettilain 3 §:n 5 momentti koskee valvonnassa käytettävien ulkopuolisten asiantuntijoiden ja asiantuntijoiden vahingonkorvausta. Valtakunnan laki puolestaan koskee asiantuntijoista ja asiantuntijoista mahdollisesti aiheutuvaa vahinkoa. Koska 3 §:n 5 momentti ei valtuuskunnan mukaan asiallisesti ole valtakunnan lain säännösten mukainen, valtuuskunta katsoo, että se on määrättävä raukeamaan.

Oikeusministeriö pyysi 5.3.2026 lausuntoa korkeimmalta oikeudelta muiston 1 kohdan 1–3 kohdassa mainituista maakuntalaeista. Itsehallintolain 36 §:n 2 momentin mukaan korkeimman oikeuden itsehallintolaissa tarkoitettut lausunnot on laadittava ruotsin kielellä.

Korkein oikeus on 29.4.2026 antamassaan lausunnossa (KKO-HD/309/2026) katsonut, että tarkastetut maakuntalait kuuluvat maakunnan toimivaltaan tai että niiden säännökset voidaan muutoin sisällyttää maakuntalakeihin, eikä maakuntalakien voimaantulolle liene estettä.

Korkein oikeus on lausunnossaan kommentoinut blankettilain 3 §:n 5 momenttiin lisättyä uutta säännöstä, jonka mukaan blankettilain nojalla käytetyn ulkopuolisen asiantuntijan ja asiantuntijan vahingonkorvaukseen sovelletaan

vahingonkorvauslakia. Korkein oikeuskin on katsonut, että koska vahingonkorvauslainsäädäntö kuuluu itsehallintolain 27 §:n 41 kohdan nojalla valtakunnan lainsäädäntövaltaan (ks. HE 73/1990 vp s. 78), säännös voidaan itsehallintolain 19 §:n 3 momentin nojalla ottaa blankettilakiin vain sillä edellytyksellä, että se asiallisesti vastaa valtakunnan lain vastaavia säännöksiä.

Ahvenanmaan valtuuskunta on lausunnossaan katsonut, että blankettilain 3 §:n 5 momentti ei asiallisesti ole valtakunnan lain säännösten mukainen, koska blankettilaki sanamuotonsa mukaan koskee valvonnassa käytettävien ulkopuolisten henkilöiden vahingonkorvausta, kun taas valtakunnan lainsäädäntö koskee tällaisen henkilön mahdollisesti aiheuttamaa vahinkoa.

Korkein oikeus toteaa, että blankettilain 3 §:n 5 momentin sanamuoto ei ole sellaisenaan yksiselitteinen viittauksen ”ulkopuolisten asiantuntijoiden vahingonkorvaus” osalta. Säännöksestä kuitenkin ilmenee, että kyse on asiantuntijan ja asiantuntijan käyttämiseen viranomaisvalvonnassa liittyvästä vahingonkorvauksesta. Lakiehdotuksen perusteluista ilmenee myös, että säännöksen on ollut tarkoitus vastata kulutuspalveluiden turvallisuudesta annetun lain 16 §:ää. Ottaen huomioon asiayhteyden ja säännöksen sisällön kokonaisuudessaan korkein oikeus katsoo, että blankettilain 3 §:n 5 momentti vastaa asiallisesti valtakunnan lainsäädännön vastaavia säännöksiä ja että momentti on siten voitu sisällyttää blankettilakiin itsehallintolain 19 §:n 3 momentin nojalla.

Blankettilain 3 §:n 4 momentti sisältää säännöksen Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet-nimisen viranomaisen oikeudesta saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä kulutuspalveluiden turvallisuudesta annetun lain 17 §:stä poiketen valvontatehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot palveluntarjoajilta ja Ahvenanmaan viranomaisilta järjestyksen ja turvallisuuden, pelastuksen, elintarvikkeiden, terveyden- ja sairaanhoidon, eläinsuojelun, liikenneturvallisuuden sekä markkinavalvonnan ja tuoteturvallisuuden aloilla. Mainittu säännös koskee perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattua yksityiselämän suojaa.

Kulutuspalveluiden turvallisuudesta annetun lain 17 §:n mukaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla on valtakunnan valvontaviranomaisena oikeus saada valvontaa varten välttämättömät tiedot palveluntarjoajilta, Verohallinnolta, poliisilta, pelastusviranomaisilta, työsuojeluviranomaisilta, elintarvikkeviranomaisilta, sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaisilta, lääkevalvontaviranomaisilta, eläinsuojeluviranomaisilta, säteilyturvallisuuden valvontaviranomaiselta, liikenteen turvallisuusviranomaiselta, markkinavalvonta- ja tuoteturvallisuusviranomaisilta sekä terveydenhuollon viranomaisilta.

Korkein oikeus viittaa lausunnossaan siihen, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 42/2010 vp hallituksen esityksestä laiksi kotoutumisen edistämisestä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta tarkastellut säännöstä, joka oikeuttaisi valtion ja kunnan viranomaiset salassapitosäännösten estämättä saamaan tietoja muilta valtion tai kunnan viranomaisilta. Perustuslakivaliokunta kiinnitti arvioinnissaan huomiota muun muassa siihen, että tiedonsaantioikeuden piirissä olevat viranomaiset eivät lähtökohtaisesti olleet lainkaan täsmentyneitä ja piti

kyseistä säännöstä niin summaarisesti väljänä ja yksilöimättömänä, että se oli selvästi ristiriidassa perustuslain 10 §:n 1 momentin kanssa. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti korkein oikeus on 21.6.2023 antamassaan lausunnossa KKO-HD/754/2023 katsonut, että maakuntalain säännös opintotukea koskevan maakuntalain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, joka oikeutti Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet-nimisen viranomaisen saamaan eräitä salassa pidettäviä tietoja ”muilta viranomaisilta”, oli epätarkka ja kattoi lähtökohtaisesti kaikki viranomaiset. Ottaen huomioon myös säännöksen kattamien tehtävien määritelmän korkein oikeus piti säännöstä ongelmallisena perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta. Korkein oikeus on niin ikään lausunnossaan 14.4.2026, KKO-HD/398/2026 katsonut, että maakuntalain säännös yleisestä tuesta annetun lain soveltamisesta Ahvenanmaalla, joka oikeutti Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomaisen pyytämään tietoja muilta viranomaisilta, oli toimivallan ylitys silloin, kun asianomaiset viranomaiset eivät olleet riittävän täsmällisiä.

Korkein oikeus huomauttaa lausunnossaan, että toisin kuin edellä mainitussa käytännössä tarkastelluissa laeissa, blankettilaissa on luettelo tiedonantovelvollisista viranomaisista. Viranomaisia ei ole mainittu nimeltä, vaan ne on määritelty toimialoittain. Tämä ratkaisu vastaa tapaa, jolla valtakunnan viranomaiset on määritelty kulutuspalveluiden turvallisuudesta annetun lain 17 §:ssä. Korkein oikeus katsoo, että blankettilain luettelo osoittaa riittävän yksiselitteisesti, mitkä Ahvenanmaan viranomaiset kuuluvat säännöksen piiriin ja on siten riittävän täsmällinen perustuslain vaatimusten täyttämiseksi. Säännös sisältää myös perustuslakivaliokunnan käytännössä asettamaa välttämättömyyedellytystä vastaavan välttämättömyyedellytyksen (ks. esim. PeVL 17/2016 vp). Säännös täyttää siten korkeimman oikeuden lausunnon mukaan kokonaisuudessaan perustuslain vaatimukset, eikä siten ole toimivallan ylitys.

Ahvenanmaan valtuuskunta on antanut 27.4.2026 päivätyt lausunnot muistiot 1 kohdan 4–6 kohdassa mainituista maakuntalaeista.

Muistion 1 kohdan 4–6 kohdassa mainituista maakuntalaeista antamissaan lausunnoissa (Nr 14/26 ja 15/26) Ahvenanmaan valtuuskunta on katsonut, että maakuntalakien voimaantulolle ei itsehallintolain säännökset huomioon ottaen ole estettä.

Muistion 1 kohdan 4–6 kohdassa mainituista maakuntalaeista ei ole asioiden laatu huomioon ottaen katsottu tarpeelliseksi hankkia korkeimman oikeuden lausuntoa.

4 Esitys

Esitetään, että tasavallan presidentti päättää Ahvenanmaan valtuuskunnan ja korkeimman oikeuden esittämillä perusteilla, ja siltä osin kuin nämä perusteet eroavat toisistaan, korkeimman oikeuden esittämillä perusteilla olla käyttämättä veto-oikeuttaan maakuntalakeihin.